

Jerzy Zdanowski

prof. dr hab., Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

**MAREK BRYLEW, *PROBLEMY I WYZWANIA
WSPÓŁCZESNEGO LIBANU*
[WYDAWNICTWO ADAM MARSZAŁEK, TORUŃ 2018, 382 S.]**

W literaturze polskiej nie ma zbyt wielu opracowań dotyczących współczesnego Libanu. O Libanie pisały: Danuta Madeyska, Elżbieta Reklajtis i Rachel Tonta¹. Poza tym napisano kilka artykułów. Pośrednio o Libanie pisał Rafał Ożarowski w aspekcie działalności Hezbollahu². Tymczasem Liban zajmuje bardzo ważne miejsce na mapie Bliskiego Wschodu zarówno ze względu na szczególne okoliczności jego utworzenia, jak i wyjątkową formę systemu politycznego. W opracowaniach zagranicznych Liban traktowany jest jako przykład – być może niedoskonały – rozwiązywania konfliktów etniczno-religijnych na drodze budowania systemu politycznego odzwierciedlającego podziały religijne i etniczne (teoria *power-sharing*).

Marek Brylew jest autorem kilku prac o historii najnowszej Bliskiego Wschodu, w szczególności państw Żyznego Półksiężycy (Iraku i Libanu). Recenzowana książka składa się z sześciu rozdziałów, a narracja rozpoczyna od okresu mandatów. Punktem wyjścia rozważań o współczesnym Libanie jest dla Autora Pakt Narodowy z 1943 r., co jest słusznym założeniem, gdyż właśnie ten dokument określił system polityczny Libanu. Treść tego dokumentu wywarła de-

---

¹ D. Madeyska, *Liban*, Warszawa 2003; E. Reklajtis, *Liban. Między wojną i pokojem*, Warszawa 2003; R. Tonta, *Czynniki mobilizacji politycznej szyitów w Libanie w latach 1960–1982*, Warszawa 2014.

² R. Ożarowski, *Hezbollah w stosunkach międzynarodowych na Bliskim Wschodzie*, Gdańsk 2011.

cydujący wpływ na bieg wydarzeń politycznych w tym państwie i całym regionie Lewantu. W kolejnych rozdziałach Autor omawia zagadnienia budowy i odbudowy państwa libańskiego po wojnie domowej i naświetla te procesy w aspekcie kilku zjawisk społecznych: zmian demograficznych, nowego układu sił między wspólnotami religijnymi, emancypacji szyitów i narodzin Hezbollahu jako ich politycznej reprezentacji, obecności Palestyńczyków, polityki Izraela w regionie i wobec Libanu, a także oddziaływania na Liban innych mocarstw regionalnych – przede wszystkim Syrii, ale także Iranu. Wpływ tego drugiego państwa na wydarzenia w Libanie jest pokazany w aspekcie oddziaływania władz irańskich na Hezbollah i organizacje palestyńskie obecne w Libanie. Autor nawiązał też do zmian społecznych na bazie pokoleniowej, które wyraziły się w tzw. cedrowej rewolucji (2005 r.). To istotny element na libańskiej sceny politycznej, gdyż oznacza rodzenie się ruchów kontestujących konfesjonalny system polityczny.

Narracja doprowadzona jest do ostatnich wyborów w 2018 r. Autor omawia je w ramach rozważań o możliwej stabilizacji politycznej w Libanie. Słusznie podkreślone zostało coraz silniejsze oddziaływanie rywalizacji regionalnej na politykę wewnętrzną Libanu. Czynniki zewnętrzny określa zarówno wynik wyborów prezydenckich i parlamentarnych, jak i perspektywy pojednania narodowego.

Książka stanowi dobrze skonstruowaną całość. Tekst jest opatrzony licznymi przypisami, aneksami i indeksem osobowym. Aneksy zawierają ciekawe i pożyteczne dla czytelnika informacje o politykach i partiach libańskich oraz organizacjach palestyńskich. Baza źródłowa jest bogata. Autor uwzględnił monografie, artykuły – w tym najnowsze internetowe – polskie i zagraniczne. Zwraca uwagę poprawna transkrypcja nazw oraz imion arabskich i moja jedyna uwaga odnosi się do zapisu nazwiska prezydenta Syrii. Wiele nazw i imion zostało podanych w tekście w zapisie utrwalonym w literaturze – nie zawsze zgodnym z brzmieniem klasycznego języka arabskiego. Jest to zasadne, gdyż praca nie jest językoznawcza, a zapis fonetyczny mógłby utrudnić czytelnikowi rozpoznanie wydarzeń i postaci już funkcjonujących w literaturze w zapisie uproszczonym.

Praca zawiera wiele interesujących wątków – o wpływie Państwa Islamskiego na sytuację w Libanie czy próbach decentralizacji państwa jako drogi wyjścia z kryzysu politycznego. Ta ostatnia kwestia jest mało znana w literaturze i opisanie przez Autora funkcjonowania administracji państwowej (cztery szczeble, silna centralizacja) poszerza w istotny sposób wiedzę o przyczynach kryzysu politycznego w Libanie. Autor słusznie umieszcza zjawisko Hezbollahu w centrum narracji i ma rację, gdy wskazuje na ten ruch i organizację jako element destabilizujący system polityczny. Jednocześnie podkreśla – i z tym również należy się zgodzić – że narodziny Hezbollahu były tylko konsekwencją kurczowego utrzymywania przez liderów wspólnot systemu politycznego w niezmienionej postaci, gdy tymczasem zmiany demograficzne i społeczne nakazywały jego modyfikację.

Książka jest ważnym uzupełnieniem polskich badań nad współczesnym Bliskim Wschodem oraz ciekawą lekturą dla szerokiego grona czytelników zainteresowanych tym regionem.